

"Svensk skatteindrivning strider mot EKMR - kan förstöra enskildas ekonomi"

Publicerad 2013-08-12 09:47

Advokat Jan Thörnhammar

KRÖNIKA - av advokat Jan Thörnhammar

Sverige har fällts i Europadomstolen (ECHR) för att skatteindrivningen strider mot den enskildes egendomsskydd.

Under sommarens högtryck meddelade Europadomstolen den 25 juli 2013 dom i fallet Rousk, (klaganden). Han hade på grund av sjukdom kommit efter med deklarationer och skönstaxerades och påfördes skatt på cirka 250 000 kronor (inklusive skattetillegg).

Den obetalda skulden lämnades till kronofogden som utmätte klagandens villa. Beslutet skickades med post men klaganden var bortrest och fick därför inte beskedet.

När försäljningen var nära förstående överklagades beslutet. Han ansökte om anstånd med betalning hos Skatteverket för att få stopp på verkställigheten. Den ansökan slarvade Skatteverket bort. En ny gjordes och klaganden påpekade att det var bråttom eftersom verkställighet var nära förestående.

Kronofogden underrättades om att anstånd hade sökts. Skatteverket medgav anstånd den 3 september 2003. Samma dag såldes fastigheten på exekutiv auktion.

Myndigheterna kontrollerade inte med varandra i vilket skede handläggningen befann sig. Försäljningen överklagades men tingsrätten fann ingen grund att annullera den. Kronofogden försvarade försäljningen eftersom det ändå fanns en skuld som emellertid endast var på 6 721 kronor.

Tingsrättens beslut överlagades till hovrätten och klaganden vägrade innan en prövning där att flytta från villan. Europakonventionens regler om ett skydd för sin egendom åberopades då klaganden ansåg att

det var en orimlig börda att fastigheten skulle säljas när han hade fått anstånd med betalningen. Under den pågående processen vräkte kronofogden familjen.

Staten har inför ECHR försvarat försäljningen eftersom kronofogden hade agerat helt i linje med gällande rätt.

ECHR konstaterade att enskildas egendom ska vara omgärdat av ett skydd och det ska råda balans mellan statens intresse att driva in skatt och den enskildes grundläggande rättigheter. Reglerna om betalningsanstånd ska vara en ventil och ge den enskilde ett nödvändigt skydd. Domstolen fann det "remarkable" att ett så avgörande beslut om utmätning skickas med post. Risken finns att vederbörande inte vet vad som hänt och därför går miste om rätten att överklaga i tid.

Frågan om betalningsanstånd hade inte hanterats med den tillräckliga grad av skyndsamhet som i detta fall krävdes. Myndigheterna kritiserades för att inte hålla varandra informerade trots att de har tillgång till de databaser som innehåller alla relevanta uppgifter.

ECHR kritiserade försäljningen för en skuld på endast 6 721 kronor eftersom det var en orimlig börda bli av med bostaden för en så liten skuld. Särskilt i beaktande av att det fanns en bil som skulle ha kunnat tas i anspråk för skulden.

Invändningen att staten bestämmer vilka regler som anses nödvändiga vid indrivning av skatter accepterade ECHR inte. En tvångsvis försäljning av en bostad är ett extremt ingripande och det ska råda proportionalitet mellan de intressen som ställts mot varandra - det vill säga statens krav på betalning av skatter och den enskildes rätt till respekt för sitt hem. Nödvändigt är vidare att systemet ska vara omgärdat av processuella rättssäkerhetsgarantier (*procedural safeguard*) men att sådana saknas.

Klaganden tillerkändes ett ekonomiskt skadestånd med skillnaden mellan det beräknade marknadsvärdet och köpeskillingen vid den exekutiva försäljningen. Dessutom ett ideellt skadestånd om 15 000 euro, vilket är en tydlig markering att ECHR ansåg att överträdelsen var allvarlig.

Domen väcker många frågor angående statens rätt att driva in skatt och den enskildes skydd mot orimliga bördor. Några viktiga principer har mejslats ut av ECHR. Hur staten har resonerat när man har försvarat en försäljning av ett hem för en skatteskuld på 6 721 kr framstår som en gåta. Det är uppenbarligen statens uppfattning att effektiviteten har ett företräde.

Domstolen accepterade ett försäljningspris vid den exekutiva försäljningen till 80 procent av marknadsvärdet. Här noteras att en större skillnad kan medföra en konflikt med egendomsskyddet.

Domstolen konstaterade vidare att reglerna om betalningsanstånd utgör ett skydd mot orimliga ingripanden, (*procedural safeguard*). Då får inte reglerna om anstånd hanteras så restriktivt som idag är ett faktum. Eftersom det sällan eller aldrig går att övertyga Skatteverket måste även den saken drivas i domstol. Det kan inte vara en "orimlig börda" för staten att ge den enskilde anstånd med betalning av en tvistig skatt och det ska inte endast gälla påförda skattetillägg som idag är fallet.

Tiden är mogen för avsevärt mera nyanserade bedömningar att betala skatt då saken är tvistig. Handläggningen av ett anståndsärende måste också anpassas till vad som står på spel för den enskilde.

ECHR har kritiserat frånvaron av processuella rättssäkerhetsgarantier som ska finnas vid statens maktutövning som balans för den enskildes intressen. Klagandens möjligheter att få upprättelse genom ett överklagande fick ingen effekt och han vräktes innan något avgörande hade meddelats.

I ett första steg måste beaktas vad ECHR noterat är "*remarkable*" - det vill säga att ett bevis om utmätning skickas med post utan att delges vederbörande. Det kan innebära att man är helt ovetandes om det synnerligen viktiga beslutet. Möjligen under så lång tid att när han väl är hemkommen bor någon annan legitimt i bostaden.

Ett andra steg är givetvis att den domstol som prövar ett överklagande beaktar invändningar som i detta fall var att försäljningen stred mot grundläggande skydd enligt konventionen.

ECHR fällde alltså både för egendomsskyddet - som gäller all sorts egendom - och artikel 8 som bland annat avser bostaden. Helt klart är att statens bedömningsmarginal blir smalare när det är fråga om de särskilt viktiga rättigheter och domstolen uttalade att "*the loss of one's home is a most extreme form of interference with the right to respect for the home*".

Det räcker inte med en högst osäker möjlighet att få anstånd med betalningen av en tvistig skatt och en ännu mera osäker möjlighet att vid ett överklagande förmå en svensk domstol. Tydliga och klara regeländringar måste till för att förhindra att detta upprepas. En sådan regel är att kronofogden ska ha en skyldighet att verkställa i en egendom som vållar den enskilde minsta möjliga skada. Envåldet måste alltså brytas och det omgående.

Det svenska regelverket att driva in skatt strider mot Europakonventionen och idag är det är upp till enskilda handläggare att förstöra enskilda personers ekonomier och vräka dem från sina hem för en spottstyver.

Det är alltså hög tid att stoppa en omänsklig behandling i skatteindrivningen och acceptera att grundläggande mänskliga rättigheter är ett pris som måste betalas i ett demokratiskt ordnat samhälle.